

LUMO – toimintaohjelman päivitys

Vesiympäristöt-työpaja perjantaina 9.11.2018 klo 9 - 15

Yhteenveto ryhmätöiden tuloksista

Asiat on merkinnyt mustiin kaupunkiekologi Kaarina Heikkonen, ellei toisin mainita.

1. Meri ja saaristo

Muistiin merkitsi tutkija Marjut Räsänen.

Merialuesuunnittelua pitäisi tehdä ja nimenomaan paikallisesti. Pitäisi olla tiedossa, mitkä alueet ovat mahdollisia potentiaalisia ruoppausalueita, mitkä läjitysalueita, mitkä parhaita sukeltajille, mikä alue on hyvä turismille, mikä kalastukselle jne. Toisin sanoen, rajoitteita ja resursseja pitäisi saada samaan karttaan (vedenalainen kaava). Olisi myös hyvä olla suojelusuunnitelma.

Vesiliikenteen lisääntyminen on huolestuttavaa. Selvää tutkimusnäyttöä vesiliikenteen lisääntymisen vaikutuksista kaivataan, jotta asiaa voisi valaista kaikille. Varsinkin vesiskoottereille yms. toivottiin rajoituksia, myös yleensä veneilylle ohjailua.

Vesiliikenteen (huolto- ja matkustajaliikenteen) ympäristöystävällisten ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto. Mitkä ratkaisut ovat parhaita? Näkemys ympäristöasiantuntijalta.

Sähköistä liikennettä/aluksia saariin liikkumiseen.

Yhteistyötä ja riittäviä selvityksiä vedenalaisen meriluonnon ja rannikon kaavoitukseen, kun määritellään satamien ja laiturien paikkoja ja käyttöä. Miten tieto vedenalaisista luontoarvoista saadaan työhön mukaan?

Vedenalaisen melun vaikutus lajistoon?

Vesiliikenteen kasvun vaikutukset (esim. rantahiekka siirtyy), vaikutusten tarkkailu, rajoitukset tai ohjaaminen, millaisiin ja minkäkokoisin saariin suunnitellaan vesiliikennettä (pieniin ei?). Olisi tarve (vapaehtoiselle) ekologiselle kompensatiolle, kun rakennetaan uutta saaristoon (pilottihanke).

Enemmän tietoa vedenalaista luonnosta suunnittelijoille, yrittäjille ja kaupunkilaisille (luontoarvot esiin), tietoa miten vedenalainen luonto kestää mitäkin käyttöä (eri lajien herkkyys). Vedenalaisia luonnonsuojelualueita lisää. Emma- alueita (vedenalaisia paikallisia arvoalueita). Paikalliset VELMU ja ZONATION-aineistot käyttöön.

Vedenalaisten kulkuväylien, kalaväylien, avaaminen ja turvaaminen virtavesien ja avomerialueen välillä, kalojen kutualueiden turvaaminen ja suojelu sisälähdissä. Iso-Huopalahden kaislikkoon aukot Mätäjoen ja Monikonpuron suistoon helpottamaan vaelluskalojen kulkua, aukkojen ei tarvitse olla leveitä, 2 metriä riittää.

Kalastuskieltoja ja rajoituksia tarvitaan. Myös vesilintujen metsästysrajoituksia.

Lisää biologista seuranta ja seurannan tuloksista enemmän tiedotusta

Makroroskat pois, myös mikroroskat pois. Mikroroskien vaikutuksista lisää tutkimustietoa.

Yleisölle avatuilla saarilla paljon käyttöpaineita. Kuinka ohjata niitä?

Runsas erilaisten kaapelien määrä meressä on ongelma. Olisi hyvä saada näkyville yhdelle alustalle tai kartalle kaikki kaapelit.

Petokalojen lisääntymisalueiden esim. merenrantakosteikoiden ja kaislikoiden kunnossapito tärkeää.

Vieraslajit huolestuttavat, miten niitä torjutaan?

2. Vantaanjoki

Muistiin merkitsi tutkimusavustaja Milja Hanka.

- Jättipalsamin ja jättiputken mekaaninen poistaminen ranta-alueelta juurineen
- Tarkka ja reaaliaikainen vieraslajiseuranta ja toimintasuunnitelma poistosta
- Viherväylä, hoitamaton vyöhyke jokirannalle
- Kestävä kaljakellunta – roskaamisen pitää loppua
- Vanhankaupungin pato pois/loivemmaksi
- Kesätyöntekijä jokaiselle alueelle keskittymään luonnon monimuotoisuuteen
- Esteettömiä kalastuspaikkoja, esimerkiksi laiturivyöly rantaan
- Yhteistyöprojekteja yritysten kanssa eri teemoin (vaelluskalat esim.) tuomaan näkyvyyttä ja sponsoroimaan
- Ei rakenneta Vantaanjokeen laskevaan rinteeseen uutta
- Peltojen kipsikäsittely fosforin sitomiseksi
- Salaojitettujen peltojen saostuskaivo, joka pidättää ravinteet > uudelleen käyttöön
- Kielletään lannoitteet sekä torjunta-aineen luonnonhoidossa (myös esim. palstaviljelyssä rannoilla)
- Peltojen vuodenaikaisuusvaihtelun hyväksikäyttö lannoituksen ajankohdassa
- Suojavyöhykkeet peltojen reunoille
- Biologinen seuranta, indikaattorilajien kehittäminen
- Luonnon monimuotoisuuteen liittyvää viestintää enemmän kouluihin ja aluekohtaisesti
- Jokaiselle vantaanjoen kunnalle työntekijä, joka ORGANISOI oman kunnan panosta ympäristön monimuotoisuuden turvaamiseksi
- Joen yläjuoksulla olevat vaelluskalojen kutualueet suojelun piiriin

YHTEISTYÖ

- Koko Vantaanjoen vaikutusalueilla kuntien ja toimijoiden yhteistyö
- Viherväylä koko joen pituudelle (ravinteiden pidätys, luonnon monimuotoisuus...)
- Yhteistyö firmojen kanssa, näkyvyyttä esim. vaelluskaloille + positiivista näkyvyyttä yritykselle
- Yhtenevät käytänteet ravinnekuormituksen estämiseksi
- Vieraslajiasiantuntijoiden sekä maisemanhoidon yhteistyö- Jättipalsamin ja jättiputken poistaminen juurineen ranta-alueilta
- Haja-asutuksen pistekuormitus pois- samat käytänteet joka kohdassa jokea

- Jokitalkkaritoiminta. Vihertalkkaritoiminta. Lumotyöntekijä. Yhteydessä eri toimialat. Käytännössä esim. kesätyöläiset, jotka erinäisiä töitä tehdessään pitävät kaikessa luonnon monimuotoisuuden tärkeänä teemana yllä

VIESTINTÄ

- Tietoisuuden lisääminen toimista luonnon monimuotoisuuden hyväksi
  - esim. hoitamattoman alueen, lahopuiden jne. maisema-arvo kohoaisi tietoisuuden lisääntyessä
- Asukkaat kokisivat jokimaiseman tärkeämmäksi, mikäli tietäisivät paremmin mikä joen hyvään tilaan vaikuttaa

SELVITYKSET

- Kalaporras! Kunnan selvitys siitä, mikä olisi tehokkainta vaelluskalojen suojelua
- Vanhankaupunginlahden pato pois, tai vaihtoehtoinen reitti itäkautta vaelluskaloille. Selvitys mikä tehokkainta. Selvitys muista kalojen kohtaamista kulkuesteistä.
- Miten kalastuspaikoista ja virkistysalueista saadaan esteettömiä

SEURANTA

- Selvityksen ja toimien jälkeen ylläpito aktiivisella seurannalla monessakin teemassa
- Kartoittaminen ja jatkuva seuranta koskien esim. vaelluskalojen tilannetta, hajakuormitusta, virkistyskäytön vaikutusta ympäristöön ja monimuotoisuuteen
- Reaaliaikainen ja tarkka vieraslajiseuranta. Kartta, josta näkee havainnot ja valmiit toimintamallit uusien havaintojen ilmentyessä +yhteistyö

BRÄNDÄYS

- Vantaanjoki – vaelluskalajoki
- Vantaanjoki – kulttuurijoki: historiallinen tieto esille

3. Kosteikot

Muistiin merkitsi ympäristösuunnittelija Hanna Seitapuro

- Luontotietojärjestelmään (LTJ) tulee merkitä kaikki kosteikkoalueet, ei ainoastaan arvokohteita. Vaikka kohteilla ei tällä hetkellä olisi kosteikkoarvoja, niillä voi olla arvoa kehitettävänä tai ennallistettavina alueina. Arvo- ja potentiaalisten kohteiden avulla voi alkaa hahmotella Helsingin kosteikkoverkosta. (Meillä on jo metsä- ja niittyverkosto.)
- Kun mietitään ennallistettavien tai potentiaalisten kohteiden valitsemista, tulee ottaa huomioon myös paikan historia. Jos alueella on joskus ollut kosteikko, sen voisi palauttaa.
- Kaavoihin tulee saada määräykset alueen vesitalouden säilyttämisestä. Näin varmistetaan, että kosteikot ja suot saavat riittävästi vettä. Kun merkinnät ovat lainvoimaisessa kaavassa, ne huomioidaan alueen kehittämisessä.
- Kaikille soille ja kosteikoille tulee tehdä valuma-alue tarkastelu. Sen avulla voidaan varmistaa, että alueet saavat riittävästi vettä. Kohteiden vedensaantia tulee tarkastella myös kaikkien alueella tehtävien rakennus- ym. hankkeiden yhteydessä.

- Helsingin kantakaupungissa voi olla vaikeaa luoda kosteikkoverkostoa, mutta Östersundomin suunnittelussa asia voidaan ottaa huomioon!
- Jos perustetaan uusia kosteikkoja, tulee seurata, miten niiden lajisto kehittyy. Kuinka suuri osa alueen olemassa olevien kosteikkojen lajeista siirtyy uusille kosteikoille vai muodostuuko uusille kosteikoille oma, omintakeinen lajisto?
- Jokaisen kosteikon ja suon hoito tulisi suunnitella kohdekohtaisesti alueen luonne, historia ja arvo huomioiden.
- Johdetaan rakennetuilta alueilta hulevedet soille, jolloin alueille saadaan vettä.
- Tehdään soiden yhteyteen ylivuotorakenteita. Silloin vettä ohjautuu viemäreihin tai vastaaviin, jos suon vedenpinta uhkaa nousta liian korkeaksi niin, että se haittaa ympäröiviä rakennettuja alueita.
- Tulee tehdä valistustyötä sekä kuntalaisten että ammattilaisten keskuudessa, jotta kosteikkojen ja soiden arvo ymmärretään. Usein alueet nähdään joutomaina tai ryteikköinä, joille voidaan rakentaa.
- Maankäytössä pitäisi ottaa monimuotoisuusarvo huomioon. Nykyään maan arvo määräytyy usein sen mukaan, millaista rakennusmaata se on. Kosteikkoja pidetään usein hukkamaana.
- Voisivatko suot auttaa hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisessa?
- Kompensaation varjolla ei saa hävittää Helsingistä kosteikkoja ja perustaa niiden sijaan metsiä jonnekin Keski-Suomeen.
- Pohjavesialueiden kosteikot on säilytettävä.
- Kosteikkojen kyky pintavesien puhdistamiseen on otettava käyttöön. Kaikkien jokien ja purojen varsille on annettava muodostua kosteikkoja tulvavyöhykkeille, minne niitä luontaisestikin muodostuu.
- On päästävä eroon ajatuksesta, että ruovikkoiset rannat raivataan paljaksi.
- Sopivissa paikoissa rantaruovikoita voi varovaisesti hoitaa siten, että muodostuu veden ja ruovikon mosaikkia. Tämä lisää monimuotoisuutta. Toisaalta on jätettävä myös sellaisia rantoja, joilla luontainen kehitys, kuten umpeenkasvu saa tapahtua.
- Asukkaiden näkemykset lähikosteikkojen säilyttämisestä on otettava huomioon. Muuten jää ainoaksi mahdollisuudeksi alueiden suojelu, kun mikään muu ei auta.
- Kaikilla soilla ja kosteikoilla pitäisi olla suojavyöhyke.
- Pitäisi unohtaa ajattelutapa, että vesi aiheuttaa haittaa, ja miettiä sen sijaan enemmän veden mahdollisuuksia.
- Kaikki luontaiset luhdat ja ruovikot tulisi suojella.
- Järjestetään kilpailuja kausikosteikkojen suunnittelemiseksi. Sellaiset ovat lähes muotia Keski-Euroopassa, ja niitä tulisi saada Helsinkiinkin. Tässä voi tehdä yhteistyötä Aalto-yliopiston kanssa.
- Kaikki kosteikot tulee hoitaa arvokohteina.
- Helsinkiin pitäisi saada ohjeistus ojituksesta. Ojia kaivetaan paljon, mutta kukaan ei valvo tuloksia ja kosteikkoja saattaa hävitä. Ojituksessa pitäisi luontoarvot ottaa huomioon.
- Myös ihmisen toiminnan tuloksena saattaa syntyä kosteikkoja. Tällaisia uuskosteikkoja pitäisi arvostaa. Uuskosteikkoja syntyy mm. silloin, kun tietä rakennetaan ja täyttömaat blokkavat veden virtausta, jolloin vettä saattaa kertyä notkelmaan tien viereen. Tällaisia kosteikkoja ei saisi täyttää ja hävittää, vaan ne pitäisi jättää korvaamaan menetettyjä kosteikkoja.

- Lauttasaareissa on syntynyt mereen kasatulle täyttömaalle kosteikkoa. Jos tällaisille alueille on alkanut muodostua luontoarvoja, kosteikot pitäisi jättää kehittymään luontaisesti. Ei saa ajatella, että täytetään lisää ja rakennetaan alue.
- Vieraslajit pitäisi poistaa kosteikoilta.
- Lauttasaareissa on laaja, matala ranta, joka on välillä veden peitossa ja välillä kuivillaan. Kun alue on kuivillaan, ihmiset kulkevat rannalla, jolloin kasvillisuus kuluu. Erityisesti surffaajat katkovat alueen ruovikkoa ja kasvillisuutta, jolloin luontainen kasvillisuus häviää. Surffaajat myös siirtävät rannalta pois kiviä, jotka suojaavat maaperää ja kasvillisuutta. Ranta-alueen kuluminen on lisääntynyt viime vuosina voimakkaasti, ja tuntuu siltä, että erityisesti surffaajat kuluttavat rantaa. Voisiko tällaiseen saada jotain kontrollia?
- Ihmisten on päästävä näkemään kosteikkoja. Kosteikoille pitää rakentaa sellaisia kulkuväyliä, esim. pitkospuita, jotka ovat irti maasta eivätkä haittaa alueen vesitaloutta ja kasvillisuutta.

4. Pienvedet

- Historiatieto ja paikallistuntemus auttamaan nykytilan mahdollisuuksien suunnittelua
- Historiallinen selvitys pienvesistä
- Östersundomin pienvesien säilyttäminen
- Pienvedet virkistysalueiden vetovoimakohteiksi
- Pienvesien ja kosteikoiden yhteydet tärkeitä
- Monimuotoisia uomia ja tulvatasanteita rannoille
- Hulevesien viivytyks ja puhdistus ennen kuin vesi pääsee puroon
- Yleisille alueille ja taloyhtiöille hulevesien sakokaivot ja niiden tyhjennys 2 kertaa vuodessa
- Kuivapolkuja purojen reunoille alikulkuihin
- Kasvillisuutta purojen rannoille
- Enemmän puita purojen varsille, ei tarvitse olla jatkuva puusto (valoa ja varjoa)
- Riittävän leveitä vihervyöhykkeitä, ekologisista käytäviä, purojen rannoille (30 + 30 m)
- Koirien flexivara puron ja ulkoilutien väliin
- Kumpulanpuron palauttaminen maan pinnalla koko matkalta
- Kumpulanpuro taimenpuroksi Ilmalan nykyiselle ratapihalle asti
- Kumpulanpuron pääuoman käänkö Kumpulan kasvitieteellisen puutarhan ja Vallilan siirtolapuutarhan väliin Sompassaaren puretun satamaradan reitille kohti Toukolan rantapuistoa ja Vanhankaupunginlahtea suojaksi meritulvaa vastaan. Kosteikkopuisto ja taimenten nousuväylä puretun satamaraitteen sorapenkan kohdalle.
- Veturitie korvataan kaupunkipurolla Keski-Pasilassa hulevesien johtamiseksi Töölönlahteen Keksi-Pasilaan rakennettavan puiston halki
- Huopalahden järven palauttaminen Pasilan entisen kaatopaikan paikalle (kaatopaikka-alue puhdistetaan)
- Haaganpuron palauttaminen maan pinnalle Hämeenlinnan väylän alta
- Purouomat ekologisina käytävinä
- Ojitusohjeita
- Pienvesistä pitäisi saada lisää tietoa ja niistä pitäisi puhua enemmän
- Vieraslajit pitää poistaa tehokkaasti purojen ja muiden pienvesien rannoilta
  - hauskoja talkoita
  - turvalliset varusteet talkoolaisille
- Tasapaino luonnon monimuotoisuuden ja siistimisen välille: asennekasvatusta ja LUMO-designia
- Veden laadun ja ekologisen tilan seuranta

- Luonnon monimuotoisuuden seuranta
- Roskaisuutta torjuttava: asennekasvatusta ja työmaiden valvontaa
- Hyviä esimerkkejä – pilottikohteita
- Pienvesien ennallistamista
- Purotalkkari Helsinkiin
- Mitä arvoja priorisoidaan: kasveja, lintuja, annetaanko lampien kasvaa umpeen?
- Tapahtumia pienvesien äärelle

5. Hulevedet

- Luontopohjaisia ratkaisuja
- Tilaa biodiversiteetille ja tilaa hulevesiratkaisuille
- Purot pois putkista
- Koko kaupungin laajuinen hulevesisuunnitelma: ensin kootaan olemassa olevat tiedot esim. kartalle
- Hulevesitulvariski-selvitys, jossa huomioidaan luonto
- Näkökulmina mukana pienilmasto, maaperä, eliöt, virkistyskäyttö
- Luonnonmukaisen ja teknisen yhdistämisellä hyviin tuloksiin
- Erilaisia ratkaisuja ympäristön luonteen mukaan
- Kiintoaine pois hulevesistä, samalla lähtee ravinteita ja muita haitta-aineita
- Hyviä esimerkkejä hyvillä paikoilla
- Hulevesien hyödyntämistä piholla, puistoissa ja kosteikoilla
- Uusia hulevesilampia rakennetuille alueille, esim. Herttoniemeen ja Lauttasaareen
- Kosteikoiden rakentaminen voi myös vähentää biodiversiteettiä
- Tontin omistajien tietoa lisättävä hulevesien hyödyistä
- Tietoutta myös hulevesiviemäristä (vesi menee mereen; sinne ei pidä laittaa esim. pesuaineita)
- Tietojen kokoamista: Cost – Benefit –analyysijä
- Hulevesitorneja, joihin kerätään vettä esim. katoilta ja ohjataan hallitusti eteenpäin